

De Vlaamse Toponymie in 1935

door H. J. VAN DE WIJER.

Al schijnt in zijn geheel genomen het afgelopen jaar niet zeer productief te zijn geweest, toch menen wij dat, kwalitatief gesproken, de schade ruimschoots werd ingehaald. Daarbij kan tevens worden getuigd dat vooral Antwerpen-Brabant, wat détailwerk betreft, een vrij goede figuur slaat en dat ook de twee leidende organismen dit jaar hun werk in het normaal tempo hebben voortgezet.

Het IXe deel der *Handelingen* van de Commissie (1935) brengt ons van Vlaamse zijde een grondige studie van J. LINDEMANS over het toponymisch element „schoud, scheld, schild” (Nr. 14), met zeer belangrijk materiaal voor de Nederlandse woordgeschiedenis, en het jaarlijks overzicht van het toponymisch werk in Vlaanderen (Nr. 6) van steller dezes.

Onder de Waalse bijdragen vermelden wij in de eerste plaats het onderzoek door A. BAYOT naar de schrijfwijze van de Waalse plaatsnamen op de militaire kaart der streek van Charleroi, dat ook voor het Vlaamse land ter navolging mag worden aanbevolen; voorts de rijke bibliographie van J. HAUST (Toponymie op bl. 35-49), de ook voor den Vlaamsen lezer interessante bijdrage van J. VANNÉRUS over de plaatsnamen van het type

„Equoranda” en de „Carte systématique de la Wallonie”, door J. REMOUCHAMPS opgemaakt (jammer genoeg, uitsluitend) naar de gegevens van de tienjaarlijkse volkstelling van 1930 (1).

Van K. DE FLOU'S Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen verscheen in 1935 het XVIe deel (Vaiglaert-Warcove), waardoor dit „monumentum aere perennius” thans op wellicht één deel na werd voleindigd.

Vooraf begroeten wij echter dit jaar het verschijnen van J. MANSION'S „Voornaamste bestanddeelen der Vlaamsche plaatsnamen”, een hoogtepunt in de geschiedenis van de toponymische wetenschap in Vlaanderen en, met de „Oud-Gentsche Naamkunde” van denzelfden schrijver, een veilige lichtbaak te meer voor den Vlaamsen toponymist.

Wij noteren tevens met niet geringe voldoening de ruime belangstelling voor belangrijke toponymische gegevens als wijk- en waternamen in de laatste twee delen van de reeks „Nederlandsche Dialect-atlassen”, uitgegeven onder de leiding van E. BLANCQUAERT: toponymie en dialectologie blijken te onzent meer en meer op vruchtbare samenwerking te zijn aangewezen (Nr. 48).

Naast de „Bestanddeelen” van J. MANSION, die als derde deel der *Studiën* van de *Nomina Geographica Flandrica* werden uitgegeven, publiceerde de *Vlaamse Toponymische Vereniging* het tiende deel van haar *Mededeelingen*; het vijfde deel van de „Brabantsche plaatsnamen” (J. LINDEMANS), handelend over de gemeente Beersel (*Toponymica* II, 5) en, als *Bijlagen* VI, VII en VIII bij de

(1) De *Handelingen* van de Commissie werden op verschillende plaatsen met belangstelling besproken; wij verwijzen naar: HELSEN, J. *Toerisme* XIV (1935), 119. L(OEY), A. V(AN). *Rev. Phil.* XIV (1935), 654-55. V(OOYS), C. D(E). *N. Taalg.* XXIX (1935), 187-88. WEHRENS, D. *Eig. Volk* VII (1935), 69-70. X. *Brab. Folk.* XIV (1934/35), 368-69.

Mededelingen, een studie van J. HELSEN over het toponiem *uitvang*, de tekst van het oudste domaniaal rentenboek van Halle (M. J. VAN DEN WEGHE) en een bijdrage van J. VAN GORP over de *donk*-namen in de provincie Antwerpen (1).

* * *

Het voor het jaar 1936 verwachte X^e deel der *Nomina Geographica Neerlandica* is tot hertoe nog niet verschenen : wij moeten ons dan voor het lopende jaar bepalen bij het vermelden van enkele losse bijdragen uit verschillende tijdschriften.

JUTEN, G. C. A. — Het rechtsgebied van Steenbergem.
Tax. N. B. 42 (1935), 1-10.

Met talrijke interessante gegevens over de toponymie van de plaats.

KREMER, J. L. A. — Oude plaatsnamen. *Eig. Volk* VII (1935), 223-225.

KROON, F. — Het Nederlandsche gedeelte van de *Tabula Peutingeriana*. *Ts. Ndl. aardr. genootschap* LII (1935), 319-334.

Met een schetskaart.

RASCH, J. — Germaansche overblijfselen op de Veluwe.
Eig. Volk VII (1935), 243-246.

Bespreking van enkele plaatsnamen uit D. J. VAN DER VEN, *De Veluwe* (Gelderland III), 1918.

SCHAEPKENS VAN RIEMPST, J. — Het oude Tricht. Eenige bijzonderheden omtrent straten, pleinen en bewoners (Publ. soc. hist. et arch. Limb.). *Maestricht*, 1931 (1933).

(1) Over de uitgaven van de V. T. V. worde verwezen naar : LOEY, A. VAN. — Vlaamsche toponymie. *Rev. Phil.* XIV (1935), 309-13.

X. *Brab. Folk.* XV (1935/36), 113.

VRIES, J. DE. — Studiën over Germaansche mythologie, VI. Over enkele godennamen. *Ts. Leid.* LIII (1934), 192-217.

Plaatsnamen leggen vaak getuigenis af van een Oudgermaanse godencultus : aan te wenden ter verklaring van chronologie en verspreiding.

— Studiën over Germaansche mythologie, VIII. Warf en werf. *Ts. Leid.* LIII (1934), 257-68.

Van de betekenis „dingplaats, enz.” tot deze van „heuvel”, „beschutting”, „dam langs rivier”.

* * *

Het jaarlijks Congres van het Vlaams Verbond van Frankrijk werd in 1935 te Malo gehouden. Het tijdschrift *Le Lion de Flandre* brengt ons uitvoerige inlichtingen van de hand van Prof. R. DESPICHT (1).

Al was het programma ditmaal vooral gewijd aan feest en spel in Frans-Vlaanderen (door 44 mededingers werden niet minder dan 192 bijdragen ingestuurd), toch schijnt de belangstelling ook in niet geringe mate naar de plaatselijke toponymie te zijn gegaan : de verslaggever vermeldt namelijk een uitstekende studie over de toponymie van het land van Oye (P. BLANCKAERT), een reeks van elf bijdragen over de straten van Duinkerke (JAN DES DUNES), een toponymische monographie van Ghyvelde (A. DECLERCK) en een „essai, tout à fait plaisant, d'étymologie fantaisiste des noms de village du Westhoek” (R. VAN DE MEULE).

(1) DESPICHT, R. — Les concours du Vlaamsch Verbond en 1935. *Lion Flandre* 1935, 181-87.

Vgl. ook BLANCKAERT, J. — Les leçons du congrès de Malo. *Lion Flandre* 1935, 162-69.

BOURGEOIS, N. — Avant le congrès des fêtes flamandes. *Lion Flandre* 1935, 85-89.

X. — Concours de langue, de littérature, d'histoire et de folklore flamands pour 1935 (et 1936). *De Torrewachter*, Bijblad 15-2 (en 15-11)-1935.

Wij voegen hier tevens graag onze stem bij deze van onze stamgenoten uit de Franse Westhoek, die dit jaar een passende hulde hebben gebracht aan Z. E. H. C. LOOTEN, den koenen voortrekker der culturele Frans-Vlaamse herleving, die op 17 October 1935 de ouderdom van 80 jaar had bereikt (1).

Ten slotte verwijzen wij nog even naar het door het A. N. V. uitgegeven werkje van W. J. L. VAN ES, bedoeld als „inleiding in de vraagstukken van den vergeten, zuidwestelijken voorpost der Nederlandsche beschaving” (2).

* * *

Wij besluiten dit synthetisch overzicht, zoals de vorige jaren, met een lijst van de voornaamste bijdragen uit toonaangevende Duitse tijdschriften.

ADAM, A. — Ein Ortsname slawischen Ursprungs als Zeugnis deutscher Besiedlung auf altpreussischem Volkboden. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 151-157.

ALPERS, P. — Aus der Flurnamensammlung im Kreis Celle (Hannover). *Nachr. d. Flnkunde* IV (1935), 21-22.

BACH, A. — Familiennamen und Kulturkreisforschung. *Rhein. Viert.* V (1935), 324-328.

Hetzelfde thema wordt door A. BACH behandeld in een bijdrage „Deutsche Eigennamen in volkskundlicher Betrachtung”, welke verschijnt in het IIIe deel van W. PESSLER's Handbuch der deutschen Volkskunde.

BESCHORNER, H. — Die deutsche Flurnamenliteratur der Jahre 1930-1933. II. Anschlussbericht zu dem Hand-

(1) Zie ook PATTIST, J. N. — Professor Dr Camille Looten. *Neerl.* XXXIX (1935), 170-71.

(2) ES, W. J. L. VAN. — De Fransche Nederlanden (Uitg. A. N. V.). *s-Gravenhage*, z. j.

- buch der deutschen Flurnamenliteratur bis Ende 1926. *Nachr. d. Flnkunde* IV (1935), Beiblatt 1-24.
 Het eerste „Anschlussbericht”, over de jaren 1927-1929, werd afgesloten in de laatste aflevering 1934.
- BRÜCKNER, A. — Zur slavisch-deutschen Namenkunde. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 218-240.
- DAUZAT, A. — Notes de toponymie gallo-romaine. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 240-255.
 Vervolg van *Zs. f. Onf.* IV (1928), 257-269.
- HIRSCH, E. — Die romanischen Flurnamen der württembergischen Waldenser. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 133-147.
- HOLSTEN, R. — Geographische Flurnamen in Pommern. *Zs. f. Onf.* X (1934), 172-181.
 Over vreemde benamingen als *Klein-Amerika*, *Sibirien*, enz.
 — Die Bach(e) in pommerschen Flurnamen. *Nachr. d. Flnkunde* IV (1935), 17-20.
 — *Lau*, *Leu*, *Le* in pommerschen Flurnamen. *Teuthonista* X (1934), 252-255.
- KASPERS, W. — Untersuchungen zu den rheinischen -ingen-Orten, IV. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 28-43.
- MAETSCHKE, E. — Probleme der Flurnamenforschung. *Schles. Flurn.-Sammler*, Nr. 11/12 (1935), 86-93.
- LEIPOLDT, J. — Die siedlungsgeschichtliche Bedeutung der Flurnamen in Sachsen. *Politische Erziehung* I (1934), 381-386.
- LISZ, P. — Das thüringische Flurnamenarchiv in Jena. *Nachr. d. Flnkunde* IV (1935), 4-5.
- MEYERS, J. — Rundfragen: Flurnamen Kassel(t), Kaasel(t), Keessel(t), Kessel. *Viert. Lux.* I (1935), 24, 40, 54, 55, 70.
 — Mundartliche Formen für Staude, Loch, Loh, Kehre, Gipfel, Strut, Striit, Striet, Hei-, Hey-. *Ibid.* 56, 70.

- RIEPENHAUSEN, H. — Flurnamensammlung in Minden-Ravensberg. *Zs. Ver. rhein. westfäl. Volkskunde* XXX (1933), 1-20.
- RISCH, L. — Ein Beitrag zu den Ortsnamenproblemen Lothringens. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 124-133.
- SCHNETZ, J.—Eduard Norden, Alt-Germanien. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 44-61.
 Vervolg van *Zs. f. Onf.* X (1934), 311-14.
 — Germanische Völkernamen. 1. Ingvaeones. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 201-209.
- SCHOCKWAILER, A. — Flurnamen des Bannes Vianden. *Viert. Lux.* I (1935), 49-53.
- SCHÖNFELD, M. — Germania romana en Romania germanica. *N. Taalgids* XXIX (1935), 309-315.
 Over FRINGS Germania romana (*Leipzig*, 1932) en GAMILLSCHEGGS Romania germanica (PAULS Grundriss 11, 1).
 Ook toponymische verschijnselen worden besproken.
- SEELMANN, W. — Die ältesten Flussnamen des Harzes. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 1-28.
- STEEGER, A. — Ueber „Brühl“ und „Breite“ am Niederrhein. *Rhein. Viert.* V (1935), 330-335.
- WILD, E. — Die Peint im Vogtland. *Nachr. d. Flnkunde* IV (1935), 9-12.
Peint = Rijnl. Bände ; aldaar afwisselend met *Kamp*, *Päsch*, *Bitze* en *Bungert* : behandeld in het werk van E. WESTPHAL (zie *Com. Top.* IX (1935), bl. 415).
- WITTE, H. — Exakte Forschungsmittel zur Lösung von Ortsnamenfragen. *Pet. Mitt.* 81 (1935), 94-95.
 Geschiedkundig overzicht van het ontstaan der samenwerking tussen toponymie en archeologie, economische geschiedenis en topographisch onderzoek.

X. — Das rheinische Flurnamenarchiv im Jahre 1934.
Rhein. Viert. V (1935), 93-96 (1).

-
- (1) Tevens vestigen wij nog de aandacht van den lezer op verschillende toponymische monographieën uit de laatste tijd :
- BADER, K. S. — Die Flurnamen von Wartenberg (Badische Flurnamen). *Heidelberg*, 1934.
- BICKEL, O. H. — Die Flurnamen von Rinklingen (Badische Flurnamen). *Heidelberg*, 1934.
- HUBER, E. — Die Flurnamen von Hildmannsfeld (Badische Flurnamen). *Heidelberg*, 1932.
- KLOPPENBURG, H. — Die Flurnamen der Gemeinden des Landkreises Hildesheim. 1. Folge. *Hildesheim*, 1934.
- MADER, I. — Die Ortsnamen der Gemeinde Natz bei Brixen (Schlern-Schriften, Bd. 22). *Innsbruck*, 1933.
- RACZ, E. — Die siebenbürgisch-sächsischen Strassennamen als Quelle der Kulturgeschichte. Ein Beitrag zum siebenbürgisch-sächsischen Wörterbuch (Klausenburger Diss.). *Hermannstadt*, 1934.
- SCHULZ, F. E. — Die Orts- und Flurnamen des Kreises Köslin und ihre Auswertung als Bausteine für die Kultur- und Siedlungsgeschichte des Kreises. *Köslin*, o. J. (1935).
- STROBEL, H. — Die Flurnamen von Heinersreuth. Ein Beitrag zur ostfränkischen Volkskunde (Fränkische Forschungen). *Erlangen*, 1934.

LIJST VAN BRONNEN EN VERKORTINGEN.

Bij de vroeger opgegeven tijdschriften gelieve men nog te voegen :

Viert. Lux. — Vierteljahrsblätter für luxemburgische Sprachforschung, Volkskunde und Ortsnamenkunde hrsgb. von der Luxemburgischen Sprachgesellschaft. Luxemburg, I (1935).

AFD. I. — ALGEMENE BIJDRAGEN (1).

1. HELSEN, J. — Uit de tijdschriften (1934). *Vla. Top. Ver., Med.* XI (1935), 57-70.
2. MANSION, J. — De voornaamste bestanddeelen der Vlaamsche plaatsnamen (NOM. GEO. FLA., STUD. III). *Brussel*, 1935 (2).

Behandeld worden, in alphabetische volgorde, de Germaanse en niet-Germaanse bestanddelen voorkomende in de plaatsnamen (d. z. namen van waterlopen, provinciën en gemeenten; bij uitzondering ook „vleknamen”), gevonden „in de tegenwoordig Nederlandsch sprekende deelen van België, alsook bezuiden de huidige taalgrens in vroeger Vlaamsche, thans geromaniseerde gemeenten ». Wat buiten de staatsgrenzen ligt moest om redenen van practische aard ter zijde worden gelaten.

Een mijlpaal in de geschiedenis van de Vlaamse toponymie: dit nieuwe werk is even onmisbaar voor elk verder onderzoek als de „Oud-Gentsche Naamkunde” van denzelfden schrijver.

Rec. PRIMIS, F. *Bijdr.* XXVI (1935), 345-46.

3. MAREZ, G. DES. — Le problème de la colonisation franque. Zie *Bibliographie*, nr. 37.

Bespreking door J. VANNÉRUS in *Rev. Phil.* XIV (1935), 1454-71 (over de toponymische argumenten van Des Marez, zie bl. 1467-68).

Zie verder BONENFANT, P. — La notice de donation du domaine de Leeuw à l'église de Cologne et le problème de la colonisation saxonne en Brabant. *Rev. Phil.* XIV (1935), 775-810.

DRAYE, H. — De Frankische kolonisatie en het Kolenwoud. *Vla. Top. Ver., Med.* XI (1935), 21-38.

Aan de statische opvatting van de taalgrenslin kan men niet blijven vasthouden: algemeen wordt thans aanvaard « het principe van een kultuurdynamische taalbeweging en beïnvloeding, zoodat het zwaartepunt van het onderzoek werd gericht op de kultuurvorming en kultuurzonen”.

(1) Wij danken hier van harte Dr H. DRAYE om zijn vriendelijke en nauwgezette hulp bij het excerpieren der tijdschriften.

(2) Vgl. ook de recensie door J. MANSION van GOVER, J. E. B.-MAWER, A.-STENTON, F. M. — The Place-Names of Northamptonshire (*Cambridge*, 1933) in *English Studies* XVII (1935), 147-48.

PRAKKEN, J. — De topographische ontleding van G. Des Marez in zijn werk over de Frankische kolonisatie in België. *E. S.-Br.* XVIII (1935), 179-92.

4. PETRI, F. — Die siedlungsgeschichtliche und nationale Bedeutung der germanisch-romanischen Sprachgrenze. *Forschungen u. Fortschritte* X (1934), 333-35.

Tegenover de traditionele opvattingen van G. KURTH en ten dele ook van G. DES MAREZ betreffende de Frankische kolonisatie en het ontstaan van de taalgrens in België, stelt S. de nieuwe theorie, in 1926 voor het eerst door F. STEINBACH verdedigd, nl. dat de Frankische kolonisatie veel meer zuid- en westwaarts is doorgedrongen dan tot nog toe werd aangenomen, vooral op grond van het toponymisch onderzoek. Ook in Romaans geworden streken zijn Germ. pln. te vinden en deze kunnen ons een denkbeeld geven van het oorspronkelijk veroverd (en ten dele ook bevolkt) gebied. „Die Sprachgrenze ist also nicht eine ursprüngliche germanische Siedlungsgrenze, sondern eine sprachliche und nationale Rückzugslinie des Germanentums”.

5. WIJER, H. J. VAN DE. — Na het tiende jaar (1925-1934). *Vla. Top. Ver., Med.* XI (1935), 1-4.
6. — De Vlaamse toponymie in 1934. *Com. Top.* IX (1935), 409-32 (1).

---

(1) Wij verwijzen hier tevens naar de volgende Waalse bijdragen in het laatste deel der *Handelingen* :

BAYOT, A. — La forme des lieux dits sur la carte au 40.000^e de l'Institut cartographique militaire. Planche 46, région de Charleroi. *Com. Top.* IX (1935), 71-119.

HAUST, J. — La philologie wallonne en 1934. *Ibid.* 23-55.

REMOUCHAMPS, J. — Carte systématique de la Wallonie. *Ibid.* 211-71.

RENARD, E. — Glanures toponymiques. *Ibid.* 183-209.

VANNÉRUS, J. — Noms de lieu du type „Equoranda”. *Ibid.* 129-63.

VINCENT, A. — La type „Beaufort” en toponymie. *Ibid.* 121-28.

AFD. II. — BIZONDERE VRAAGSTUKKEN.

B. — Reinaert-toponymie.

7. MULLER, J. W. — Reinaert-studiën, III. Arnout en Willem. C. De tijds- en plaatsbepalingen van Reinaert I, A. en B. *Ts. Leid.* LIV (1935), 28-52, 89-126.

Critische bespreking van de opstellen van D. A. STRACKE, J. VAN MIERLO, L. WILLEMS betreffende de „juistere bepaling der gelegenheid en gesteldheid” van de plaatsnamen *Hulsterloo* (hulst aan de boskant, Hulsterbosch), *Criekenpit* (een bij de Goudekinsberg (bez. Hulst, bew. Klinge) behorend stuk land), *Hijfte* (een gehucht (Heifte) tussen Loochristi en Destelbergen, beoosten Gent), *Boloy* (het Oostkerker ambacht, tussen Brugge en Sluis), *Portaengen*, *Pollanen*, *Portegael* (het hertogdom (Frans, „Klein”-) Bretagne, Polen en Portugal — ofwel drie Nederlandse dorpen?) en de identificatie van „Meester Jufroet” en „Deken Herman; samengaande met een vroegere datering van Reinaert I (tweede helft van de 12^e e.?).

C. — Varia.

8. ALLOSSERY, P. — Volkszeg over dorp en steê. *Biek. XXXXI* (1935), 248-52.

Uit G. Gezelle's onuitgegeven nota's, als aanvulling bij J. CORNELISSEN, Volkshumor op stad en dorp: zie o. a. *Bibl.* 1930, nr. 11.

9. GESSLER, J. — Over oude woorden en uitdrukkingen (*savoer*). Zie *Bibl.* 1934, nr. 11.

Vgl. HAUST, J. — La philologie wallonne en 1934, nr. 48a. *Com. Top.* IX (1935), 41.

10. GINNEKEN, J. VAN. — De namen Brabant en België, een keerpunt in de Europeesche kleederontwikkeling. *Taaltuin* IV (1935/36), 97-113.

Naar Ierland uitgeweken oude Belgen werden *Fir-bolg* = „zakmannen” geheten, omdat zij lange zakbroeken droegen. De Germanen ontleenden aan de Belgen (Kelten) het gebruik

van deze lange broeken, blijktens de naam *Brâcbant*: *bant* = landstreek, *brâc* = broek.

×. GORP, J. VAN. — Riviernamen in de Kempen. Zie beneden nr. 20.

×. — *Donk*-namen in de provincie Antwerpen. Zie beneden nr. 21.

11. HELSEN, J. — Iets over aard, plaatsnaam. Zie *Bibl.* 1934, nr. 9.

Rec. J. E. Oudh. K. Boek. XXVI (1935), 7.

12. — Rond het woord „uitvang”. *Bijdr.* XXVI (1935), 64-74.

In de hertogelijke cijnsboeken van de Antwerpse Kempen heeft S. het woord *uitvang* zeer dikwijls aangetroffen, meestal nog als een gewoon appellativum, soms echter ook reeds als gestereotypeerd toponiem. Achtereenvolgens bestudeert hij de ligging van de *uitvang* (gewoonlijk voor de woning of hofstede), het gebruik er van (opbouw van een schuur of stal, aanleggen van een wijngaard, enz.) en ten slotte het verband en de samenhang van de *uitvang* met de omgeving.

Enkele malen komt als synoniem bij *uitvang* ook het woord *inslag* voor (subst. bij inslaan, in de bet. van „beslag leggen op, innemen”); *uitvang* zelf hoort thuis bij het Mnl. subst. *vanc* (bij *vanghen*, *vaen*), dat wijst op het leggen van de hand aan iets, het aanvaarden of het in bezit nemen van een vast goed.

Het blijkt dus dat een *inslag* of een *uitvang* datgene is, wat in bezit genomen wordt, nl. een stuk gemeentegrond dat tot individueel nut gebruikt wordt, zonder ooit als privaat-bezit aangezien te worden en daarom ook onderworpen aan het cijnsrecht (?).

Een Duits equivalent van onze *uitvang* is de *Bifang*, door W. ARNOLD bestudeerd vooral in verband met de economische evolutie van gemeenschappelijk tot privaat bezit. Het woord *uitvang* illustreert een belangrijke gebeurtenis uit de economische geschiedenis.

Rec. E. J. Oudh. K. Boek. XXVI (1935), 3.

Afz. verschenen als BIJLAGE VI bij de *Mededelingen Vla. Top. Vereniging*.

13. KROGMANN, W. — Ae. *geormanlëaf* und der Name der Germanen. *Engl. Studien* LXIX (1934/35), 161-79.

Zie over hetzelfde vraagstuk ook :

KROGMANN, W. — Der Name der Germanen. *Wismar*, 1933.

SCHNETZ, J. — Zum Streit um den Germanennamen. *Zs. f. Onf.* IX (1933), 209-31.

NORDEN, E. — Die Morphologie der Germanennamens. *Zs. f. Onf.* XI (1935), 185-86.

14. LINDEMANS, J. — Het toponymisch element „schoud, scheld, schild”. *Com. Top.* IX (1935), 383-95.

Naast de talrijke Nl. woorden waarin a vóór l + dentaal in o en (bij verdwijnen van de l) in ou overgaat, treffen wij een reeks gevallen aan met e (umlaut van a, uit casus obliqui, b. v. geweld), die ook in de toponymie niet ongewoon zijn. Naast *spoud* staat *speld* (bet. „spleet”, Onl. spaldan), naast *moud* staat *meld* (bet. „mulle, malse grond” en naast *houd*, vinden wij *held* en *hild* (bet. „helling, berg”).

Ook *schoud* en *scheld* (*schild*) zijn blijkbaar identisch : de drie vormen bestaan om één zelfde plaats aan te duiden : te Linkebeek (Brab.) *scoudendal*, met een hof *te schilde* en daarbij behorend een *broec van schelle*. De betekenis van deze *schoud*- en *scheld*-toponiemen werd door een topographisch onderzoek van S. opgehelderd. Een *scheldstraat* is een „scheve” straat en wel bepaaldelijk „een straat bestaande uit twee evenlange gedeelten die schuins naar elkaar toelopen”. Uit de schetskaartjes I-VII (bl. 390-391) blijkt dit begrip overigens zeer duidelijk.

15. MARNEFFE, A. DE. — Naamkunde : Beaudelaire. *Brab. Folk.* XV (1935/36), 56-63.

Uit een plaatsnaam op *-laar*?

16. PIERRET, A. — Essai d'explication historique des noms de lieux composés avec „Han”. Zie *Bibl.* 1934, nr. 14.

Rec. BOURGUIGNON, M. *Inst. Arch. Lux. Bull.* XI (1935), 74-75.

Zie ook HAUST, J. — La philologie wallonne en 1934, nr. 45. *Com. Top.* IX (1935), 40.

17. VANNÉRUS, J. — Noms de lieu du type „Equoranda”.
Com. Top. IX (1935), 129-63 (1).

Equoranda = „limite d'eau”? In Frankrijk komen pln. van dit type voor in een relatief weinig uitgestrekt gebied, vrij vaak bij de grenzen van de oude civitates of bisdommen. S. heeft *Equoranda*-namen ontdekt in België en Luxemburg (lijst bl. 140 vlg.) en stelt eveneens de vraag : Moeten Herent (bij Leuven) en Herent (Neerpelt) in verband gebracht worden met „equoranda”? Of moeten zij verklaard worden gelijk Herentals, Herenthout, als collectivum bij *harenteer*, *herenteer* (haagbeuk)?

18. — L'utilité des sciences auxiliaires de l'histoire.
Rev. Phil. XIV (1935), 527-54 (2).

Rec. van de werken van P. MARCHOT, F. LOT en A. GRENIER.

Wij verwijzen vooral naar de zeer „anregende” bespreking van het werk van P. MARCHOT, dat ook voor de Vlaamse (en de Germaanse) toponymie van belang is.

(1) Zie van denzelfden schrijver : Enquête sur les anciens „Equoranda” du pays de Namur. *Namurcum* XII (1935), 33-42.

(2) Vgl. nog VANNÉRUS, J. — La question „Montiacum”.
Rev. Phil. XIV (1935), 1577-78.

Lezing in de „Société pour le progrès des études philologiques et historiques” (10-11-'35).

Moundiacon (bij Olympiodorus) = niet Montsen, maar Mainz.

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT.

A. — Generalia.

19. BONENFANT, P. — Le pagus de Brabant. *Ts. Ver. aandr. stud.* V (1935), 27-78.

S. bepaalt de grenzen van de „pagus Bracbatensis” (waarvan het bestaan bevestigd wordt in de 7^e-8^e e.) door middel van de gegevens der kerkelijke aardrijkskunde : de grenzen van het aartsdiaconaat Brabant (bisdom Kamerijk) komen vrij goed overeen met die van de pagus : ten W. en ten N. de Schelde, ten N. O. de Rupel en de Dijle, ten O. de Lasne en de Haine, ten Z. de Haine en ten Z. O. de Silva carbonaria (kaart I). Het noordelijk gedeelte van de pagus werd door de Franken gekoloniseerd en wel op hetzelfde tijdstip als Vlaanderen : de argumenten van DES MAREZ om zijn stelling van de late kolonisatie van Brabant te staven zijn niet steekhoudend. Het ontstaan van de taalgrens moet dan ook verklaard worden door de hoogtepunten die Laag-België van Midden-België scheiden, niet door de wouden. Bij het begin van de 11e e. worden de grenzen van de pagus gewijzigd ten gevolge van het ontstaan van het graafschap, later het hertogdom Brabant.

Bijlage I vermeldt : „Lieux mentionnés comme se trouvant dans le pagus de Brabant.” ; Bijlage II : „Lieux mentionnés comme se trouvant dans le comté de Brabant”. Vgl. kaart nr. 2.

20. GORP, J. VAN. — Riviernamen in de Kempen. *Bijdr.* XXVI (1935), 161-84.

Achtereenvolgens worden behandeld aan de hand van historische bewijsplaatsen (vooral uit cijnsboeken en schepenregisters) : de waterlopen te Tielen, Gierle, Kasterlee en Geel ; de bijrivieren van de Grote en de Kleine Nete in 1766 ; de sluizen en watermolens op de Netten, de bruggen over de Netten in hetzelfde jaar.

Als slot etymologische beschouwingen over de riviernamen : Nete, Aa, Rul, Kalie, Wampe, Wimpe, Swallingloop, Swartsloop en Gibt.

Rec. E. J. Oudh. K. Boek. XXVI (1935), 17.

21. — *Donk*-namen in de provincie Antwerpen. *Bijdr.* XXVI (1935), 308-22 (1).

Lijst van *donk*-namen vooral uit de Noord-Oosthoek van de provincie Antwerpen, met historische bewijsplaatsen uit archivalische (ongedrukte) bronnen.

De betekenis blijkt reeds van de 14^e eeuw af te zijn : „een vrij uitgestrekte verhevenheid bewoond of geschikt voor kolonisatie, liggende aan een rivier of moeras”.

Afz. uitgegeven als BIJLAGE VIII bij de *Mededelingen Vla. Top. Vereniging*.

22. JANSEN, J. E. — De cijnsboeken van het land van Turnhout. *Tax. N. R.* VII (1935), 21-62 ; 88-121 ; 139-74.

Kostbare excerpten uit negen cijnsboeken uit het land van Turnhout (1368-1600).

Ook afzonderlijk verschenen : *Turnhout*, 1935.

23. LINDEMANS, J. — De Frankische kolonisatie in het Hageland. *E. S.-Br.* XVIII (1935), 387-88.

Lezing gehouden op de IXe goudwedag van de Geschied- en oudheidkundige kringen van West- en Oost-Brabant te Diest (25-8-'35).

Naast de toponymische gegevens (plaatsnamen op *-acum*, *-heim*, *-sali* en *-hove*), behandelde S. ook de bodemgesteldheid en de uitkomsten van het dialectonderzoek.

24. LOEY, A. VAN. — Vlaamsche toponymie. *Rev. Phil.* XIV (1935), 309-13.

Bespreking van verschillende uitgaven van de *Vla. Top. Vereniging* : Lippeloo, Noorderwijk, Duyst en Baardegem.

25. PRIMS, F. — De Antwerpsche Kempen in de geschiedenis. *Zie Bibl.* 1934, nr. 18 (2).

Rec. E. J. *Oudh. K. Boek.* XXVI (1935), 2.

HELSEN, J. O. K. *Herentals* II (1935), 23-24.

X. *Hok.* III (1935), 54.

(1) Wij vermelden hier ook :

GORP, J. VAN. — Onze Kempische familienamen (uit hertogelijke cijnsboeken). *De Week* (Turnhout) 1934, nrs. 44-47.

(2) Zie van denzelfden schrijver : Het historisch element in de Heimatkunde. *Vla. opvoedkund. ts.* Oct. 1935.

26. STROOBANT, L. — De brandgravenvelden in de Kempen. *Oudh. K.* XXVI (1935), 28-36 (1); „Toponymische groepeeringsen” op bl. 31-32.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

ANTWERPEN.

27. PRIMS, F. — Antwerpiensia 1935. 9^e Reeks. Losse bijdragen tot de Antwerpsche geschiedenis. *Antwerpen*, 1936.

Zie vooral nrs. 3. Antwerpen onder hertog Antoon van Bourgondië (over de rentmeestersrekeningen van de „profijtelijke” domeinrechten); 41. Het huis der Vier winden; 42. De kolveniers in de Halve maan; 43. De kamer van den Ouden handboog in de Gildekamerstraat; 44. De passementiers; 46. De Jonge voetboog en het huis der Keersse; 47. De Kaasstraat; 50. St. Jobskapel.

Een register op de studiën verschenen in de negen reeksen „Antwerpiensia” besluit deze aflevering.

28. X. — De straatnamen te Antwerpen. *Nat. Sted.* XIV (1935), 25-26.

Een aantal wijzigingen aan de straatbenamingen worden voorgesteld: weglaten van „straat”, „plein”, „korte” en „lange”; wijzigingen vooral in verband met het historisch verleden.

(1) Wij vestigen hier ten slotte nog de aandacht op een paar voor Antwerpen-Brabant onmisbare bibliographische en historische werken:

JANSEN, J. E. — Bibliographie der Antwerpsche Kempen: arr. Turnhout en kantons Brecht, Heist-op-den-Berg, Zandhoven (2^e uitg.).

Verschijnt als bijvoegsel bij *Taxandria*: in 1935, bl. 1-64 (Plaatsnaamkunde op bl. 54-58).

LAENEN, J. — Kerkelijk en godsdienstig Brabant van af het begin der IVe tot in de XVIe eeuw of voorgeschiedenis van het Aartsbisdom Mechelen. Dl. I. *Antwerpen*, 1935.

LEURS, S. - POLSPOEL, L. G. - PAUWELS, L. J. - VAN ROOSBROEK, R. - CRICK, L. — De Demervallei (Steden en Landschappen VIII). *Antwerpen*, z. j.

29. X. — De Antwerpsche straatnamen. *Nat. Sted.* XIV (1935), 44-46.

Aanmerkingen o. a. van A. CORNETTE bij het vorige artikel.

30. X. — Straatnamen te Antwerpen. *Nat. Sted.* XIV (1935), 57-58.

Definitieve lijst van de gewenste veranderingen met de, voor elke stad of gemeente, zeer aanbevelingswaardige wens „dat de stad bij nieuwe straatbenamingen of wijzigingen van bestaande, zich zal laten voorlichten door de Archivarissen der Stad en luisteren naar de stem van menschen die de schoonheid der stad bevorderen”.

BEERSEL.

31. LINDEMANS, J. — Toponymie van Beersel. *E. S.-Br.* XVIII (1935), 65-103.

Afz. uitgegeven als TOPONYMICA II, 5 door de *Vla. Top. Vereniging*.

BRUSSEL.

32. LOEY, A. VAN. — Bruxelles et sa région au point de vue linguistique. *Arch. Brux.* XXXVIII (1934), 179-87.

Schets van de ontwikkeling van het Brussels dialect, ook aan de hand van de plaatsnamen met $t > ts'$: *Glatbeek* (13e e.) nu *Glasbeek*.

Zie ook G(ANSHOF), F. L. — Histoire de Bruxelles et du Brabant. *Rev. Phil.* XIV (1935), 320-21.

(1) Zie ook BONENFANT, P. — A propos de trois chapiteaux de l'hôtel de ville (met interessante huisnamen). *Arch. Brux. Bull.* 1935, 141-53.

MICHOTTE, P. L. — Bruxelles et Louvain. *Ts. Ver. aandr. stud.* V (1935), 313-318.

Rec.o.a. van G. DES MAREZ (P. BONENFANT et F. QUICKE), Le développement territorial de Bruxelles au moyen-âge. *Bruxelles*, 1935.

33. VERNIERS, L. — De Brusselsche gangen. Zie *Bibl.* 1934, nr. 22.

Rec. F. Q(UICKE), *Rev. Phil.* XIV (1935), 1655.

34. — Les impasses bruxelloises. *Arch. Brux. Bull.* 1935, 46-50 (1).

Aanvullende nota's bij het vorige opstel betreffende de naam, oorsprong, aantal en bewaring der oude gangen.

LEUVEN.

35. CUVELIER, J. — La formation de la ville de Louvain, des origines à la fin du XIVe siècle (Ac. roy. Mém. in-4°). *Bruxelles*, 1935 (1).

Een uiterst belangrijke studie, in hoofdzaak gesteund op onuitgegeven materiaal en waarin ruimer dan wellicht ooit te voren gebruik wordt gemaakt van plaatselijke toponymische gegevens, — niet te verwonderen bij den schrijver, een toponymist van het eerste uur! — die overigens het situeren van de eerste stadskern mogelijk hebben gemaakt (*Oude burg, ten Hove*).

Ook in de verdere beschrijving van de ontwikkeling der stad (vele stadsplans!) wordt grote aandacht verleend aan de toponymie van stad en omgeving, aan de etymologie van de benaming Leuven (bl. 14-18), aan de namen der stadspoorten (bl. 137-39), der straten en woningen (vooral bl. 145-47, 170-72, 188-89).

Beter dan elders werd hier de weg vrij gemaakt voor den toponymist, die nu de plaatsnamen van het oude Leuven in alle bijzonderheden wenst te onderzoeken.

Rec. L(INDEMANS), *J. E. S.-Br.* XVIII (1935), 107-109.

MICHOTTE, P. *Ts. Ver. aardr. stud.* V (1935), 313-18.

TERLINDEN, C. *Arch. Brux. Bull.* 1935, 129-34.

(1) Volledigheidshalve verwijzen wij nog naar :

- CUVELIER, J. — Documents inédits concernant les institutions de la ville de Louvain au moyen âge. *Com. Roy. Hist. Bull.* XCIX (1935), 251-307.

Op bl. 275-296, lijsten van Leuvense ingezetenen.

MECHELEN.

36. UYTTERHOEVEN, J. — Mechelen in den Franken-tijd. *Mech. Bijdr.* II (1935), 1-12 ; 33-47 ; 65-87 ; 97-107 (1).
 Vervolg op een vorige bijdrage : zie *Bibl.* 1934, nr. 25.
 Zie ook JOOSEN, H. — Le territoire de Malines avant la conquête romaine. *Rev. Phil.* XIV (1935), 659-660.

TIENEN.

37. RIDDER, F. DE. — Historiek der straten en openbare plaatsen te Tienen. *E. S.-Br.* XVIII (1935), 22-24 ; 174-75 ; 241-49 ; 354-62.
38. WAUTERS, J. — Merkwaardige gebouwen en monumenten van Tienen. *Thiun.* IX (1935), 3-4, 1-24.
39. X. — Folkloristisch Avendoren. *Thiun.* IX (1935), 1-24.

C. — Varia.

40. LINDEMANS, J. — Nog over den oorsprong van den plaatsnaam Leuven. *E. S.-Br.* XVIII (1935), 275-277.
 Prof. CARNOY treedt in zijn opstel „De etymologie van den naam Leuven” (*Leuw. Bijdr.* XXVI (1934), 112-18) de opvatting van LINDEMANS bij, volgens dewelke Leuven haar naam ontleent aan een Kelt. beeknaam : *Lov-anna, *Lav-anna. Volgens C. is deze naam gemeen aan de Loobeek en aan de Voer.

De naam Leuven moet echter in verband gebracht worden met de Loobeek (niet met de Voer), blijkens het ontstaan van de eerste agglomeratie nabij de burecht, gelegen tegenover de

(1) Bibliographisch is hier te vermelden :

AERDE, R. VAN. — Mechelsche bibliographie. I. Personalialia. II. Varia. *O. K. Mech.* XXXIX (1934), 153-62.

„Vermeldt al dat over Mechelen geschreven wordt, 't zij door de inwoners der stad of door vreemdelingen, alsook al de werken, artikels en schriften door Mechelaars geschreven of in druk gegeven en dit zonder onderscheid van onderwerp”.

monding van de Loobek in de Dijle, zoals afdoende wordt bewezen door J. CUVELIER (*La formation de la ville de Louvain*). Deze laatste houdt het nog met de traditionele etymologie *loo-veen* : ten onrechte, daar *loo* in het Brabants nooit *leu* maar *lu.ə* moet klinken. Het tweede lid was een suffiks, dat verzwakte en later toonloos werd.

41. MARTENS, F. — Vente de biens nationaux, sous la république française à Hal et aux environs. *O. K. Halle X* (1934/35), 242-270.

Met opgave van vele plaatsnamen.

42. MEEUSEN, G. — Woningstatistiek uit 1518. *O. K. Esschen I* (1935), 70-72.

Huisnamen van Esschen en Kalmpthout uit een cijnsboek van 1518.

43. STROOBANT, L. — Haeren. *Brab. Folkl. XV* (1935/36), 177-205.

Zie « Plaatsnamen van Haeren » op bl. 180-193 en etymologie (bl. 193-196). De Franse tekst verscheen verleden jaar : vgl. *Bibl.* 1934, nr. 40.

44. WEGHE, M. J. VAN DEN. — Hallensia. Notitiën, studiën, aantekeningen, bewijsstukken over de stad Halle. Derde reeks. *O. K. Halle X* (1934/35), 142 (1).

Ook afzonderlijk verschenen (*Halle*, 1935).

(1) Zeer belangrijk voor de studie van de persoonsnamen van de streek is :

WEGHE, M. J. VAN DEN. — Het oudste domaniaal rentenboek van Halle. *E. S.-Br. XVIII* (1935), 213-40.

Afz. verschenen als BIJLAGE VIII bij de *Mededelingen Vla. Top. Vereniging*.

Enkele toponymische gegevens vindt men verder nog wel in :

GRIETENS, L. — Meerhout. I (Beknopte geschiedenis van de dorpen der Zuiderkempen). *Tongerloo*, 1935.

HEYNS, P. — Herentals. Monumenten en merkwaardigheden. *Herentals*, z. j.

— Gids voor Herentals en omstreken. *Herentals*, 1935.

HELSEN, J. — Stadspoorten en vestingen te Herentals. *Herentals I* (1934/36), 105-16.

— Kruisberg en verder. *Herentals I* (1934/36), 179-85.

— Tusschen Aa en Nete. *Herentals I* (1934/36), 147-55.

Zie vooral : 6. Halle's oud versterkingswerk (bl. 55-72) ;
 8. Toponymische mengelingen : A. Sollembempt. B. Wat is
 Volpestraat? C. Toponymie van het Halderbosch (bl. 88-99)
 en Alf. lijst der persoons- en plaatsnamen (bl. 125-142).

Rec. L(INDEMANS), J. E. S.-Br. XVIII (1935), 335.

-
- JANSEN, J. E. — Gids voor de bezoekers der stad Turnhout en
 omstreken. *Turnhout*, 1935.
- LAUWERYS, J. — Gids voor Hoogstraten en omtrek. *Hoogstraten*,
 1935.
- LINDEMANS, J. — Juffrouw 't Kint (op bl. 8 vlg. : De hofstede
 van Jw. 't Kint). *E. S.-Br. XVIII* (1935), 1-17 ; 136-48.
- L(INDEMANS), P. — Oude kaartboeken : Galmaarde (1631).
E. S.-Br. XVIII (1935), 62-63.
- MEES, J. — Iets over oude graanmaten. *Bijdr. XXVI* (1935),
 40-49.
- Het domaniaal inkomen van Bornem in verband met poli-
 tieke en economische toestanden. *Bijdr. XXVI* (1935), 1-39.
- PALS, J. — Werken en bronnen voor de geschiedenis der Zuider-
 kempen. *Z. Kempen IV* (1935), 89-95.
- STEURS, V. — Oudeghem en het geslacht van Oudeghem, alias
 Hoofd. *Mech. Bijdr. II* (1935), 57-62.
- Het Mechelsch geslacht „van Adeghem”. *Mech. Bijdr. II*
 (1935), 18-22.
- VENNEKENS, F. — La seigneurie de Gaesbeek (1236-1795). *Hekel-
 gem*, 1935.
- Geschiedenis der parochie van St-Martens-Lennik. *Abdij-
 Afligem*, 1935.

AFD. IV. — LIMBURG en LUIK.

A. — Generalia.

- 45. LANGOHR, J. - WIJER, H. J. VAN DE. — Plaatsnamen uit het N. O. van de provincie Luik, I. *Vla. Top. Ver., Med.* XI (1935), 71-80.
Toponymische excerpten uit het boek van J. LANGOHR, *Le Nord-Est de la province de Liège* (zie *Bibl.* 1933, nr. 37), aangevuld met de lijst der wijknamen uit andere bronnen.
- 46. ULRIX, E. en PAQUAY, J. — Zuidlimburgsche plaatsnamen. Excerpten XIVe-XVe eeuw (1).
Rec. R(OBIJNS), O. Limb. XVI (1934/35), 227-28.

C. — Varia.

- 47. DYCK, A. H. VAN. — Lommelsche plaatsnamen. *Limb.* XVII (1935/36), 33-37 ; 55-58 ; 64-68 ; 91-95 (2).
Zeer belangrijke excerpten, vooral uit de domaniale renteboeken, het archief der abdij van Averbode en de Schepengriffie. Tot hiertoe 271 nummers.
De uitgave wordt voortgezet.

---

(1) Ook de volgende werken zijn onmisbaar voor de studie der plaatsnamen :

COENEN, J. — Limburgsche oorkonden. III *Limb.* XVI (1934/35), 41-160.

HALKIN, L. E. — Introduction à l'histoire paroissiale de l'ancien diocèse de Liège (*Bibl. spéciale*, bl. 160 vlg.) *Arch. Liège* LIX (1935), 137-231.

ROUSSEAU, F. — La Meuse et le pays mosan en Belgique. *Namur*, 1930.

Bespreking door J. VANNÉRUS in *Rev. Phil.* XIV (1935), 1472-81.

(2) Zie ook MARTENS, M. — 't Een en 't ander over Laak (goederen der kerk, bl. 222-223). *Limb.* XVI (1934/35), 203-206 ; 214-224.

AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN.

A. — Generalia.

48. BLANCQUAERT, E. — Dialect-atlas van Noord-Oost-Vlaanderen en Zeeuwsch-Vlaanderen (Nederlandsche Dialect-atlassen III). *Antwerpen*, 1935.

Bezorgt ons niet alleen de juiste opgave van de plaatselijke uitspraak van de gemeentenamen (met de spotnamen der inwoners), maar ook interessante lijsten van wijk- en waternamen.

Zie ook BLANCQUAERT, E.-VANGASSEN, H. — Dialect-atlas van Zuid-Oost-Vlaanderen. *Antwerpen*, 1933.

49. FLOU, K. DE. — Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. Deel XVI (Vaiglaert-Warcove). *Brugge*, 1935 (1).

50. LINDEMANS, J. — Plaatsnamen uit het Aalstersche. *Vla. Top. Ver., Med. XI* (1935), 5-20.

Excerpten betreffende de heerlijkheid Kerrebroek (Aalst, Hofstade-bij-Aalst en Lede) uit oude renteboeken, een „filasse van specificatiën” en enige bundels van wettelijke akten; met taalkundige aantekeningen.

BRUGGE.

51. FLOU, K. DE. — Promenades autour de Bruges (Uitg. Gidsenbond Brugge). *Brugge*, 1935.

Onuitgegeven werk van K. DE FLOU: vijf uitstappen van uit Brugge, als het ware een bijvoegsel bij zijn *Promenades dans Bruges*; verschenen als feuilleton in *La Patrie* (1934-1935).

Rec. B. *Biek.* XXXI (1935), 143.

X. *Em.* LXXVIII (1935), 119.

(1) De „Geschiedkundige boekenschouw” voor West-Vlaanderen (zie *Bibliographie* nr. 1051) wordt voortgezet door:

ALLOSSERY, P. — Boekenschouw voor de geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen. *Em.* LXXVIII (1935), 1*-54*.

52. X. — Eentalige straatnamen (te Brugge). *Neerl.* 39 (1935), 186.

VARSENARE.

53. POLLET, J. en HELSEN, J. — Toponymie van Varsenare. Zie *Bibl.* 1933, nr. 47.
 Rec. VINCENT, A. *Rev. Phil.* XIV (1935), 1386-87.
 CARNOY, A. *Louv. Bijdr.* Bijbl. XXVII (1935), 90-92.

C. — Varia.

54. LANGHE, J. DE. — Plaatsnamen te Knokke. *Biek.* XXXXI (1935), 253-55.
 Over *Koolschaarde* (een kreek) en *Sloe* (een geul), met opgave van een aantal schorren.
55. D., M. V. — Made-Manestraat. *Biek.* XXXXI (1935), 55.
 Straat van Loo naar Hoogstade : *mane* = made, weide.
56. V. — Middelkerke vroeger en nu. I. Duinen en dijken. II. Het strand. *Badg.* III (1935), nrs. 19-20.
 Met interessante benamingen van hillen, pannen, dijken, banken, enz.
57. X. — Vlaamsch congres „Brugge en ommelanden”. *Neerl.* 39 (1935), 124 (1).
 Onder de behandelde onderwerpen vermelden wij :
 POLLET, J. — De toponymie van Meetkerke.

(1) Verdere toponymische gegevens zal men vinden in de volgende bijdragen :

- B., P. D. — Methela. De oude busschen van Oyghem. *Biek.* XXXXI (1935), 18-20.
- BLOCKMANS, F. — Bijdrage tot de studie van het stedelijk „alodium” te Gent. *Com. lois ord.* XV (1935), 141-58.
- CASSIMAN, A. — Het S. Blasius-Hospitaal te Deinze (1200-1806). *Bijdr. Deinze* II (1935), 9-35.
- COPPENOLLE, M. VAN. — Geschiedenis der Sint-Baafsparochie onder Sint-Andries-bij-Brugge. *Brugge*, 1935.
- DUMON, R. — De Duivetoren van Nieuwpoort. *Badg.* III (1935), nr. 20.
- LANGHE, J. DE. — Het oude Zwijn. *Biek.* XXXXI (1935), 38-40.

SOETE, J. — Kortrijksche wijken, gebouwen en beelden uit een philologisch standpunt beschouwd.

HOUTTE, J. VAN. — De Brugsche herbergen en taveernen in de Middeleeuwen.

— Klein Reigaarsvliet. *Biek.* XXXXI (1935), 94-96.

— De monding van het Oude Zwijn (met kaart). *Em.* LXXVIII (1935), 121-39.

LOPPENS, K. — De Yperleet. *Biek.* XXXXI (1935), 281-85.

SMETS, A. DE. — De werken bij de Reie tusschen Brugge en Damme in de XIVe eeuw. *Rev. Phil.* XIV (1935), 859-63.

— De watering „Tusschen den twee Zwenen” te Koolkerke (nabij Brugge). *Rev. Phil.* XIV (1935), 1327-1330.

W., J. D. — Les Mayens. *Biek.* XXXXI (1935), 21-23.

In Valais (Zw.) „grasweiden”; in verband met *made*, *mede* (weide), o. a. in Meetkerke.

AFD. VII. — HISTORISCHE en GEOGRAPHISCHE HULPMIDDELEN (1).

Over de toestanden in de N. O. hoek van de provincie Luik handelt vooral :

58. PETRI, F. — Das geschichtliche Recht der deutschen Sprache im früheren Kreise Eupen und im Nord-Oosten der Provinz Lüttich. Zugleich eine Zurückweisung des Buches von J. LANGOHR, *Le Nord-Est de la province de Liège et le canton d'Eupen*. *Rhein. Viert.* V (1935), 302-23 (2).

Men kan verder ook naslaan :

59. BOEHMER, J. — Eupen-Malmedy-St. Vith. Ein Heimatbuch. *Eupen*, 1934.

Rec. NEU, H. — *Rhein. Viert.* V (1935), 253-55.

60. OVERLOOP, J. VAN. — In 't land der Plat-Dietschers *Toerisme XIV* (1935), 42-43 ; 72-75.

Voor het ontstaan en het latere uitzicht van de taalgrens in haar geheel verwijzen wij naar :

- ×. PETRI, F. — Die siedlungsgeschichtliche und nationale

(1) Wij vestigen hier nog even de aandacht van onze lezers op belangrijk bibliographisch en historisch werk, dat boven reeds onder verschillende rubrieken werd vermeld :

JANSEN, J. E. — Bibliographie der Antwerpsche Kempen. Zie boven bl. 222, n. 1.

LAENEN, J. — Kerkelijk en godsdienstig Brabant van af het begin der IVe tot in de XVIe eeuw... Zie boven bl. 222, n. 1.

LEURS, S. e. a. — De Demervallei. Zie boven bl. 222, n. 1.

COENEN, J. — Limburgsche oorkonden. Zie boven bl. 228, n. 1.

HALKIN, L. E. — Introduction à l'histoire paroissiale de l'ancien diocèse de Liège. Zie boven bl. 228, n. 1.

(2) Een zuiver-wetenschappelijke beschrijving van de taaltoestanden vinden wij in :

WELTER, W. u. a. — Die niederfränkischen Mundarten im N. O. der Provinz Lüttich (N. en Znl. Dialectbibliotheek). *s-Gravenhage*, 1933.

Bedeutung der germanisch-romanischen Sprachgrenze.
Zie boven nr. 4.

61. DRAYE, H. — De Vlaamsch-Waalsche taalgrens ten tijde van het Fransche keizerrijk. *Vla. Top. Ver., Med. XI* (1935), 41-56.

Naar aanleiding van een lezing van F. BRUNOT : "La limite des langues en Belgique sous le premier Empire" in de *Ac. roy. langue et litt. françaises*, vergelijkt S. de in de jaren 1806-1815 ingezamelde gegevens met het tegenwoordig uitzicht van de Vlaams-Waalse taalgrens in België.

62. REMOUCHAMPS, J. M. — Carte systématique de la Wallonie, précédée d'une note sur la frontière linguistique et d'une double nomenclature des communes belges de langue romane. *Com. Top. IX* (1935), 211-271.

Berust niet op een onderzoek ter plaatse, maar uitsluitend op de gegevens van de laatste Belgische volkstelling (1930).
